

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ДИСЦИПЛІНИ**

**«Організаційно-правові засади державного управління»
(для бакалаврів)**

Київ - 2016

Підготовлено доцентом кафедри державного управління та самоврядування
В.В. Утвенком

Затверджено на засіданні кафедри державного управління та самоврядування
(протокол №10 від 20 квітня 2016)

*Схвалено Вченою радою Інституту соціальних наук і самоврядування
Г.А Алієва Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол №9 від 29
квітня 2016)*

Утвенко В. В. Навчальна програма дисципліни «Організаційно-правові
засади державного управління» (для бакалаврів). – К.: МАУП, 2016. – 19 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст
дисципліни «Організаційно-правові засади державного управління», методичні
рекомендації з підготовки рефератів, теми рефератів, питання для самоконтролю,
а також список літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Демократизація суспільно-політичного життя в Україні в останні десятиліття, перехід до ринкової економіки, проведення радикальних соціально-економічних перетворень, децентралізація влади в країні, реформування місцевого самоврядування, що передбачається здійснити в найближчі декілька років, потребує нових підходів у державному управлінні, зокрема щодо його організаційного та нормативно-правового забезпечення. Особливо актуальним постає питання зміни методів управління в Україні, яка на сьогоднішній день перебуває в кризовому стані. Загрозливих масштабів набула корупція в державному управлінні, проти якої поки що малорезультативно намагається боротися нинішня влада.

«Організаційно-правові засади державного управління» є однією з дисциплін, що належить до тих, які створюють основну базу знань, необхідну для ефективної підготовки фахівців з менеджменту організацій, в галузі державного управління та місцевого самоврядування, державної служби, регіонального розвитку.

Підготовка фахівців в сфері державного управління має на меті дати слухачам теоретичні знання та виробити в них практичні навички опрацьовувати й обґрунтовувати конкретні пропозиції, які стосуються актуальних проблем державного управління та місцевого самоврядування, а також передбачає вивчення національних традицій державного управління, які ґрунтуються на вітчизняних та зарубіжних теоретичних розробках і практичних засадах функціонування даного інституту на сучасному етапі державотворення, позначеному проведенням адміністративної реформи.

У зв'язку з цим у програмі вивчення дисципліни «Організаційно-правові засади державного управління» для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня магістр міститься як теоретичний матеріал, так і специфіка застосування отриманих знань та навичок на практиці.

У даній дисципліні аналізуються організаційно-правові та теоретико-

методологічні засади механізмів функціонування державного управління в перехідний період розвитку суспільства. Обґрунтовано необхідність використання системної методології для вивчення системи державного управління періоду трансформацій та її механізмів. Проаналізовано ознаки системи державного управління, яка розкривається в умовах сучасних викликів змінного зовнішнього середовища.

Також охарактеризовано сукупність методів, способів і засобів щодо виявлення та використання резервів удосконалення механізмів функціонування системи державного управління. Узагальнено основні принципи системної концепції розвитку державного управління.

У ході вивчення даного предмету магістранти знайомляться крім теоретико-методологічних засад, з об'єктом, предметом, метою та завданнями дисципліни, вивчають періоди розвитку науки управління, структурно-функціональне забезпечення системи державного управління та проектування організаційної структури організації. Всебічне опанування даної дисципліни дозволить слухачам **знати:**

- особливості правового регулювання державного управління;
- роль та повноваження Президента України, Верховної Ради України та Судів в системі державного управління;
- повноваження Кабінету Міністрів України як вищого органу виконавчої влади;
- роль центральних та місцевих органів виконавчої влади в системі державного управління;
- особливості бюрократії та бюрократизму і прийняття управлінських рішень в державному управлінні;
- специфіку взаємодії місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в системі державного управління;
- роль свободи, відповідальності та законності в державному управлінні;
- місце громадянина в системі державного управління;
- особливості організаційно-правового забезпечення державного управління в

сфері національної безпеки;

– зарубіжний досвід організаційно-правових засад державного управління;

– типологію систем державного управління в зарубіжних країнах;

– особливості формування вищих органів влади та управління зарубіжних країн, їхні повноваження.

Отже, програма навчальної дисципліни «Організаційно-правові засади державного управління» спрямована на те, щоб дати слухачам знання теоретичних основ дисципліни та застосування ними здобутих знань, умінь та навичок на практиці.

Дисципліна «Організаційно-правові засади державного управління» викладатиметься з урахуванням найсучасніших інтерактивних методик.

МАУП

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

дисципліни

«ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ»

№п/п	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади організації державного управління
1	Теоретичні основи державного управління. Періоди розвитку науки управління.
2	Системні характеристики державного управління
3	Структурно-функціональне забезпечення системи державного управління. Проектування організаційної структури організації.
	Змістовий модуль 2. Організаційно-правові засади забезпечення роботи органів державного управління
4	Президент України, Верховна Рада України та Суди в системі державного управління
5	Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої влади
6	Центральні органи виконавчої влади в системі державного управління
7	Місцеві державні адміністрації України: організаційно-функціональна характеристика
8	Апарат, що забезпечує діяльність місцевих органів виконавчої влади
9	Бюрократія та бюрократизм у державному управлінні
10	Управлінські рішення
11	Свобода та відповідальність в державному управлінні
12	Правове регулювання державного управління
13	Законність в державному управлінні
14	Громадянин в державному управлінні
15	Організаційно-правові засади державного управління в сфері національної безпеки

	Змістовий модуль 3. Організаційно-правові засади державного управління в зарубіжних країнах
16	Типологія систем державного управління в зарубіжних країнах
17	Найвищі органи державної влади і управління зарубіжних країн
Разом годин: 120	

**Зміст
дисципліни**

«Організаційно-правові засади державного управління»

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади організації державного управління

Тема 1. Теоретичні основи державного управління. Періоди розвитку науки управління.

Сутність державного управління. Система державного управління. Періоди розвитку теорії та практики державного управління (донауковий та науковий періоди). Школи наукового управління. Основні надбання адміністративної школи та школи наукового управління. Поведінковий період в науці управління. Кількісна школа. Пошук інтегрованих підходів до управління (процесний, системний, ситуаційний).

Література [1; 4-7; 10; 14]

Тема 2. Системні характеристики державного управління

Розвиток системних поглядів. Системний підхід до розгляду об'єктів. Системний аналіз та системний синтез. Визначення системи та основних понять системного підходу. Соціальні системи. Принципи самоорганізації соціальних систем. Системна методологія як актуальна методологія вивчення державного управління в перехідний період.

Література [1; 4-7; 10; 25]

Тема 3. Структурно-функціональне забезпечення системи державного

управління. Проектування організаційної структури організації.

Використання теорії організацій в державному управлінні. Поняття організаційної структури державного управління. Організаційні відносини та організаційні структури в державному управлінні. Типові структури системи державного управління на центральному та місцевому рівнях управління. Проблеми управління процесом організаційного розвитку системи державного управління. Етапи розробки організаційної структури. Моделі побудови та вдосконалення організацій.

Література [1; 4-7; 10; 14]

Змістовий модуль 2. Організаційно-правові засади забезпечення роботи органів державного управління

Тема 4. Президент України, Верховна Рада України та Суди в системі державного управління

Президент України та Верховна Рада України як суб'єкти формування державної політики. Взаємодія глави держави, парламенту та уряду в Україні. Основні функції Президента України. Повноваження Президента України з формування органів державного управління. Контроль Президента України за діяльністю органів виконавчої влади. Верховна Рада України, її структура та функції. Вплив Верховної Ради України на діяльність органів виконавчої влади. Контрольні функції судів щодо органів виконавчої влади. Прокуратура в системі державного управління.

Література [4; 5; 7-8; 20-22; 24]

Тема 5. Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої влади

Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої влади. Організаційна характеристика уряду України. Розподіл повноважень в Кабінеті Міністрів України. Регламент Кабінету Міністрів України. Нормативно-правові акти уряду та процедури їх прийняття. Порядок формування Кабінету Міністрів України. Функції Кабінету Міністрів України та його структура. Відповідальність Кабінету Міністрів України. Секретаріат Кабінету Міністрів України. Взаємодія Кабінету

Міністрів України з Центральними органами виконавчої влади та місцевими державними адміністраціями.

Література [2-8; 18-20; 22]

Тема 6. Центральні органи виконавчої влади в системі державного управління

Центральні органи виконавчої влади: структура, функції, механізми функціонування. Класифікація Центральних органів виконавчої влади. Порядок формування Центральних органів виконавчої влади. Територіальні органи Центральних органів виконавчої влади. Центральні органи виконавчої влади як проміжна ланка між вищими та місцевими органами виконавчої влади. Акти Центральних органів виконавчої влади.

Література [2-8; 18-20; 22]

Тема 7. Місцеві державні адміністрації України: організаційно-функціональна характеристика

Історія створення місцевих державних адміністрацій в Україні. Структура місцевих державних адміністрацій. Повноваження місцевих державних адміністрацій. Правова основа діяльності місцевих державних адміністрацій. Права та відповідальність місцевих державних адміністрацій. Організаційні форми діяльності та нормативні акти місцевих державних адміністрацій.

Література [2-9; 18-20; 22]

Тема 8. Апарат, що забезпечує діяльність органів виконавчої влади

Апарат, що забезпечує діяльність органів виконавчої влади. Допоміжні органи при Президентові України. Допоміжні органи при Верховній Раді України. Допоміжні органи при Центральних органах виконавчої влади та місцевих адміністраціях. Їх структура та функції.

Література [2-9; 16; 18-20; 24; 26]

Тема 9. Бюрократія та бюрократизм у державному управлінні

Поняття та сутність бюрократії. Сутність бюрократизму. Проблема подолання бюрократизму в державному управлінні. Сучасні підходи до бюрократії. Вплив

бюрократії на ефективність державної організації. Шляхи подолання бюрократизму державного апарату в перехідний період. Державна служба в Україні. Права та обов'язки державного службовця.

Література [2; 4-9; 15; 17; 20]

Тема 10. Управлінські рішення

Рішення як діалектична категорія. Управлінське рішення як продукт управлінської праці. Принципи прийняття управлінських рішень. Класифікація управлінських рішень. Фактори, що впливають на якість управлінських рішень. Роль керівника в процесі прийняття управлінських рішень. Організація процесу розробки прийняття управлінських рішень.

Література [2; 4-8; 15; 17]

Тема 11. Свобода та відповідальність в державному управлінні

Сутність понять свобода та відповідальність. Свобода в державному управлінні. Відповідальність в державному управлінні. Умови створення відповідальності в державному управлінні. Види відповідальності в державному управлінні.

Література [3-8; 15-17]

Тема 12. Правове регулювання державного управління

Сутність правового регулювання. Предмет і метод правового регулювання державного управління. Аспекти правового регулювання державного управління. Форми правового регулювання державного управління. Структура правового регулювання державного управління.

Література [4-9; 11; 12; 14]

Тема 13. Законність в державному управлінні

Поняття законності. Особливості законності в державному управлінні. Забезпечення законності в державному управлінні. Методи забезпечення законності в державному управлінні. Формування дисципліни в державному управлінні.

Література [4-9; 11; 12; 14]

Тема 14. Громадянин в державному управлінні

Сутність та елементи правового статусу громадянина в державному управлінні. Права людини та права громадянина в Україні. Класифікація конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні. Особисті (цивільні) права і свободи людини в Україні. Правові засади взаємодії держави з об'єднаннями громадян.

Література [4-9; 11; 12; 14; 24]

Тема 15. Організаційно-правові засади державного управління в сфері національної безпеки

Правові основи та принципи державної політики національної безпеки. Правові засади, суб'єкти та механізми боротьби з корупцією в Україні. Правові основи стратегічного планування забезпечення національної безпеки. Стратегія національної безпеки та воєнна доктрина в Україні. Стратегія воєнної безпеки. Державна програма розвитку озброєння та військової техніки. Державна програма реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу.

Література [4-7; 13; 23]

Змістовий модуль 3. Організаційно-правові засади державного управління в зарубіжних країнах

Тема 16. Типологія систем державного управління в зарубіжних країнах

Форми правління сучасних держав. Республіка. Монархія. Форми державного устрою. Унітарна та федеративна держави. Президентський, парламентський та біцефальний тип державного управління. Форми державного (політичного) режиму в зарубіжних країнах.

Література [4-7]

Тема 17. Найвищі органи державної влади і управління зарубіжних країн

Порядок формування і структура парламенту в зарубіжних країнах. Керівні органи однопалатних (двопалатних) парламентів зарубіжних країн. Компетенція та порядок роботи парламенту. Процедури парламенту. Правовий статус парламенту. Загальне та особливе в правовому статусі глав держав зарубіжних

країн. Форми глави держави. Монарх. Президент. Уряд. Способи утворення урядів. Види та структура урядів. Прем'єр-міністр. Допоміжний апарат уряду. Відповідальність уряду.

Література [4-7]

ВКАЗІВКИ ДО ПІДГОТОВКИ РЕФЕРАТІВ

Підготовка студентами рефератів передбачає розвиток навичок самостійного пошуку необхідної інформації, опрацювання та осмислення теоретичного і практичного матеріалу. Вибір теми – довільний.

Реферат виконується на скріплених аркушах паперу формату А4. На титульній сторінці вказуються: назва дисципліни («Організаційно-правові засади державного управління»); прізвище, ім'я, по батькові студента, номер групи. Реферат має містити план і список літератури та повинен складатися зі вступу, кількох розділів та висновків. На останній сторінці ставиться дата виконання роботи та підпис студента.

У ході підготовки реферату студент має використовувати вітчизняні та іноземні інформаційні матеріали, самостійно проводити пошук документальної та фактографічної інформації, здійснювати систематизацію та узагальнення даних, виявляти ключові моменти, використовувати електронну пошту та телеконференції, застосовуючи методи пошуку в мережі Інтернет. У випадку необхідності слід проводити реферування документів, формуючи власні погляди на явища, події та процеси, базуючись на знанні граматичних форм.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Теоретичні основи державного управління.
2. Періоди розвитку науки управління.
3. Розвиток системних поглядів у державному управлінні.
4. Державне управління як система.
5. Принципи побудови регіональних структур управління.

6. Проектування організаційної структури організації.
7. Організаційно-правові засади забезпечення діяльності Адміністрації Президента України.
8. Органи місцевого самоврядування в системі державної влади.
9. Загальна організаційна структура виконавчої влади в Україні.
10. Етапи формування Кабінету Міністрів України.
11. Організаційні системи виконавчої влади в Україні.
12. Акти Центральних органів виконавчої влади.
13. Процеси функціонування місцевих державних адміністрацій.
14. Правові основи взаємодії місцевих державних адміністрацій з органами місцевого самоврядування.
15. Адміністрація Президента України: її структура, діяльність та функції.
16. Рада національної безпеки та оборони України: склад, функції та основні напрямки діяльності.
17. Бюрократія та бюрократизм у державному управлінні.
18. Забезпечення ефективності діяльності державного службовця.
19. Зовнішні та внутрішні чинники прийняття управлінських рішень.
20. Управління якістю прийняття управлінських рішень.
21. Проблема свободи та відповідальності в державному управлінні.
22. Види відповідальності в державному управлінні.
23. Акти законодавства про органи державної влади та управління.
24. Правовий статус державного органу та державної посади.
25. Процес забезпечення законності в державному управлінні та суспільстві.
26. Права та обов'язки громадянина в сфері державного управління.
27. Організаційно-правові засади державного управління в сфері національної безпеки.
28. Типологія систем державного управління зарубіжних країн.
29. Особливості формування та діяльність органів законодавчої влади в зарубіжних країнах.

30. Органи виконавчої влади та судові системи зарубіжних країн.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Розкрийте сутність державного управління.
2. Назвіть головні ознаки державного управління.
3. Охарактеризуйте періоди розвитку теорії та практики управління.
4. Проаналізуйте основні характеристики адміністративної школи управління.
5. Охарактеризуйте властивості “ідеальної демократії” за М. Вебером.
6. Які основні характеристики класифікації потреб за А. Маслоу?
7. Вкажіть основні принципи системного підходу.
8. Які основні характеристики системи державного управління?
9. Які основні сфери використання системного аналізу в державному управлінні?
10. Визначте основні ознаки підсистеми державних органів у системі державного управління.
11. У чому полягають особливості використання соціальних систем?
12. Назвіть основні причини необхідності використання теорії організації в державному управлінні.
13. Чим відрізняється функціональна структура державного управління від організаційної?
14. У чому полягають принципи ефективності організації?
15. Охарактеризуйте функції державного управління.
16. Дайте характеристику основним ознакам державного органу.
17. Назвіть основні моделі побудови та реорганізації організацій.
18. У чому полягає Конституційний механізм організації влади в Україні?
19. Охарактеризуйте інститут Президента України.
20. У чому полягають основні повноваження Президента України?
21. Охарактеризуйте зміст прав та обов'язків Народного депутата України.
22. У чому полягають основні характеристики судової системи України?
23. Вкажіть основні повноваження Конституційного суду України.

24. Назвіть головні функції Вищої ради юстиції.
25. Охарактеризуйте Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої влади.
26. Дайте характеристику загальній організаційній структурі виконавчої влади в Україні.
27. Проаналізуйте основні функції Кабінету Міністрів України.
28. У чому, на Вашу думку, полягають основні повноваження Кабінету Міністрів України?
29. Які Вам відомі правові акти Кабінету Міністрів України?
30. Назвіть основи для класифікації Центральних органів виконавчої влади.
31. Охарактеризуйте основні завдання Центральних органів виконавчої влади.
32. Назвіть Центральні органи виконавчої влади залежно від сфери управління та характеру функцій і повноважень.
33. Охарактеризуйте типову структуру місцевої державної адміністрації.
34. Назвіть організаційно-правові форми діяльності місцевих державних адміністрацій.
35. Розкрийте характер взаємодії обласних та районних місцевих державних адміністрацій.
36. У чому полягають відмінності між апаратом державного управління та допоміжним апаратом?
37. Охарактеризуйте структуру допоміжних органів при Президентові України.
38. Дайте характеристику основним функціям Адміністрації Президента України.
39. Назвіть основні функції Ради національної безпеки та оборони.
40. Визначте основні повноваження та функції апарату Верховної Ради України.
41. Вкажіть основні завдання та функції допоміжного апарату в Центральних органах виконавчої влади.
42. Назвіть основні типи бюрократії.
43. У чому полягають головні причини бюрократії?
44. Від чого залежить ефективність бюрократичної організації?
45. Охарактеризуйте основні підходи до прийняття управлінських рішень.

46. Покажіть роль керівника в процесі прийняття управлінських рішень.
47. Назвіть основні принципи організації розробки управлінських рішень.
48. У чому полягає організація процесу прийняття управлінських рішень?
49. Назвіть основні елементи правового статусу органів державного управління.
50. Дайте структуру правового регулювання державного управління.
51. У чому полягає поняття законності в державному управлінні?
52. Охарактеризуйте процес забезпечення законності в державному управлінні.
53. Які показники формує дисципліна в державному управлінні?
54. Назвіть правові основи взаємодії держави з об'єднаннями громадян.
55. Охарактеризуйте основні види гарантій прав і свобод громадянина України.
56. Розкрийте сутність та елементи правового статусу громадянина в державному управлінні.
57. Охарактеризуйте основні форми правління сучасних держав.
58. Дайте аналіз основним формам державного устрою зарубіжних країн.
59. Які Вам відомі основні державні органи зарубіжних країн?
60. Визначте основні способи утворення урядів у зарубіжних країнах.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Бакуменко В. Д.* Теоретичні та організаційні засади державного управління: Навч. посіб. / В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішній. - К.: Міленіум, 2003. - 256 с.
2. *Битяк Ю. П.* Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: моногр. / Ю. П. Битяк. - Х.: Право, 2005. - 304 с.
3. *Гудима Н. М.* Принципи відкритості і прозорості в діяльності органів державного управління України: організаційно-правові засади: моногр. / Н. В. Гудима; Центр досліджень проблем публічного управління. - Черкаси: Вид. Чабаненко Ю., 2007. - 199 с.
4. *Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та організаційні засади:* Навч. посіб. для вузів / За заг. ред. Н. Р. Нижник, В. М. Олуйка. - Л.: Вид-

во Національного університету “Львівська політехніка”, 2002. - 352 с.

5. *Державне управління в Україні: організаційно-правові засади*: Навч. посіб. / За заг. ред. проф. Н. Р. Нижник. - К.: УАДУ, 2002. - 164 с.

6. *Державне управління*: Навч. посіб. для вузів / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Расіна та ін. / Ред. А. Ф. Мельник. - 2-ге вид., випр. - К.: Знання, 2004. - 342 с.

7. *Іжа М. М.* Організаційно-правові засади державного управління: Навч. посіб. / М. М. Іжа, Т. І. Пахомова, Я. О. Різникова. - О.: ОРІДУ НАДУ, 2008. - 308 с.

8. *Конституція України*: прийнята 28 червня 1996 р. Закон від 28.06. 1996 №254-к /97-ВР // ВВР України, 1996, №30, Ст.142.

9. “*Про місцеві державні адміністрації*”. Закон від 09.04.1999 №586-IV // ВВР України. - 1999. - №20-21. - С.190.

10. *Нижник Н. Р.* Системний підхід в організації державного управління: навч. посіб. / Н. Р. Нижник, О. А. Машков; Українська академія держ. управління при Президентові України. - К. : Вид-во УАДУ, 1998. - 159 с.

11. *Охотнікова М. О.* Правові основи справочинства в державному управлінні: навч. посіб. / [Охотнікова О. М., Удод М. В., Шевчук С. С.]; за заг. ред. О. М. Охотнікової; Донец. нац. ун-т. - Донецьк : [б. в.], 2011. - 335 с.

12. *Правові засади державного управління економікою України*: навч. посіб. / [Ю. І. Крегул та ін.]; за ред. проф. Ю. І. Крегула ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - К. : КНТУ, 2013. - 663 с.

13. *Ситник Г. П.* Державне управління в сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади) / Г. П. Ситник. - К.: НАДУ, 2012. - 544.

14. *Швець І. Ю.* Правове забезпечення державного управління в Україні: навч. посіб. / Швець І. Ю., Швець Ю. Ю. - Сімф. : ДІАЙПІ, 2013. - 239 с.

Додаткова

15. *Бакалінська О. О.* Захист економічної конкуренції: організаційно-правові

засади державного управління: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / О. О. Бакалінська; НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. - К., 2003. - 20 с.

16. *Гаращук В. М.* Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Гаращук Володимир Миколайович; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. - Х., 2003. - 35 с.

17. *Кагановська Т. Є.* Адміністративно-правові засади кадрового забезпечення державного управління в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Кагановська Тетяна Євгеніївна ; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. - К., 2012. - 32 с.

18. *Павлов Д. М.* Організаційно-правові засади забезпечення ефективності функціонування системи органів виконавчої влади (державного управління): автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Д. М.Павлов; Національна академія внутрішніх справ України. - К., 2004. - 20 с.

19. *Правове забезпечення державного управління і державної служби: навч. посіб. для перепідготов. та підвищ. кваліфікації держ. службовців V-VII категорій за проф. прогр. підвищ. кваліфікації / уклад. Т. Г. Ніколаєвич; ред. кол. І. Д. Шкробанець [та ін.]; Чернівецька обласна держ. адміністрація, Чернівецький регіональний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, органів місцевого самоврядування, керівників держ. підприємств, установ та організацій.* - Чернівці: Прут, 2003. - 108 с.

20. “Про державну службу”. Закон від 16.12. 1993 №3723-XII // ВВР України. - 1993. - №52. - Ст.490.

21. “Про комітети Верховної Ради України”. Закон від 04.04. 1995 №116/95-ВР // ВВР України. - 1995. - №19. - Ст.134.

22. *Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади.* Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. № 442. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF>

23. “Про Раду Національної безпеки і оборони України”. Закон від 5.03. 1998 №183/98-ВР // ВВР України. - 1998. - №35. - Ст.237.
24. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Закон від 23.12. 1997. №776/97-ВР // ВВР України. - 1998. - №20. - Ст.99.
25. Сурмин Ю. П. Теория систем и системный анализ: учеб. пособие / Ю. П. Сурмин; Межрегиональная академия управления персоналом. - К. : МАУП, 2003. - 368 с.
26. Яцук В. А. Організаційно-правові засади відповідальності органів місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.04 / Яцук Вікторія Анатоліївна; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - К., 2012. - 20 с.

МАУП